

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRATKÉ CLANKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

08251\00

9395458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

Na této nově objevené lokalitě nedaleko výchozů drahanských křemenců nad opatovickou přehradou asi 1,5 km severozápadně od obce v nadmořské výšce 360 metrů sebral M. Daněk v letech 1997 a 1998 osm artefaktů. Bylo mezi nimi šest úštěpů, jeden zlomek a jeden retušovaný nástroj – drásadlo na velkém úštěpu křemence (18 × 13 cm).

Jako surovina zde byl užíván místní drahanský křemeneček, jen jeden úštěp je odbit z křemene. Lokalita se nachází na poli severně nad hrází Opatovické přehrady. Nedaleko odtud se v lese v polohách „Graplův kopec“ a „U umíráčka“ nacházejí výchozy drahanských křemenců. Je tedy zřejmé, že jde o lokalitu dílenského charakteru zaměřenou na zpracování místních křemenců. Obdobné lokality jsou známy také na katastru Ježkovic.

Závěr

J. Svoboda (1994: 20) rozdělil lokality Vyškovské brány do třech skupin: stanice na mírných svazích Drahanské vrchoviny s výhledem na Vyškovskou bránu (325–380 m n. m.), chráněné lokality v bočních údolích vedoucích do Vyškovské brány (290–370 m n. m.) a stanice na náhorních plošinách Drahanské vrchoviny poblíž výchozů křemenců (360–450 m n. m.). Stanice Opatovice I a Opatovice II lze zařadit do první kategorie, zatímco lokalita Opatovice III patří spíše do třetí skupiny.

Kulturně lze soubory z těchto lokalit zařadit k szeletien levalloiské facie. Tento termín sice použil jako první K. Valoch (1964, 20), ale Z. Nerudová mu dala nedávno novou náplň (1999, 28; 2003, 80). Mezi soubory této skupiny lokalit ovšem existují značné rozdíly. Poměr křemencových artefaktů stoupá v závislosti na blízkosti lokality k výchozům drahanského křemence. S větším podílem křemence na lokalitě se zdá být soubor archaičtější, což je jistě dáno charakterem suroviny. Klesá podíl nástrojů a čepelí, naopak narůstá množství jader. V nástrojové složce souborů převládají drásadla nad mladopaleolitickými typy. Velmi dobře lze tyto rozdíly sledovat u lokalit Opatovice I (335 m n. m., 26 % křemence) a Opatovice II (375 m n. m., 39 % křemence).

Ondřej Mlejnek, FF MU Brno

Literatura

- Nerudová, Z. 1999: Ořechov I a II. K problému existence levalloiského konceptu v szeletien. *Pravěk NŘ* 9, 19–40.
- Nerudová, Z. 2000: Ondratický szeletien: poloha Drysice III, V a Ondratice IV. *Pravěk NŘ* 10, 1–25.
- Nerudová, Z. 2003: Variabilita levalloiské metody na počátku mladého paleolitu na Moravě. *AMM, Sci. soc.* 88, 75–90.
- Nerudová, Z. v tisku: K výskytu artefaktů z hrubých surovin v mladopaleolitických industriích. *AMM, Sci. soc.*
- Oliva, M. 1992: The Szeletien occupation of Moravia, Slovakia and Bohemia. *AMM, Sci. soc.* 77, 35–58.
- Svoboda, J. 1980: Křemencová industrie z Ondratice. K problému počátku mladého paleolitu. *Studie AÚ ČSAV Brno*. Praha.
- Svoboda, J. 1990a: Průzkum paleolitu na Vyškovsku v roce 1987, *PV* 1987, 13–15.

- Svoboda, J. 1990b: The Bohunicien. In: J. K. Kozłowski (Ed.), *Les feuilles de pierre*, ERAUL 42, 199–211. Liège.
- Svoboda, J. 1994: The Upper Palaeolithic settlement of the Vyškov Gate, *Regional survey*, 1988–1992. *PA*, 85, 18–34.
- Svoboda, J. 1999: Opatovice (okr. Vyškov). *PV* 39, 1995–1996, 261–266.
- Svoboda, J. a kol. 2002: *Paleolit Moravy a Slezska*. Brno.
- Valoch, K. 1964: Borky II, eine Freilandstation des Aurignacien in Brno-Maloměřice. *AMM, Sci. soc.* 40, 5–48.

Resumé

Three Paleolithic sites, located near Opatovice, five kilometers to the northwest from Vyškov, were discovered by an amateur collector Miroslav Daněk from Drnovice. His collections till 1992 were published by Jiří Svoboda (1994). This article summarizes the previously described collections and adds the new collections from 1992–2004. During this period, Daněk collected another 372 artifacts, among them 31 tools were recognized.

The sites Opatovice I and Opatovice II are located on the right bank of the Malá Haná River, on the gentle slope near the foot of the Drahaný Highland with the view of the Vyškov Gate. In case of the larger collection from Opatovice I (142 tools) it was possible to carry out the typological comparison with another Szeletien collections from other parts of Moravia. The site Opatovice I fits in the framework of the Szeletien sites with the Levallois technique (Nerudová 2003: 79) such as Drysice I, Drysice III or Ondratice VII. Therefore, it is likely that the Drahaný Szeletien settlement (Oliva 1992: 41) continues from the north to the surrounding of Drnovice.

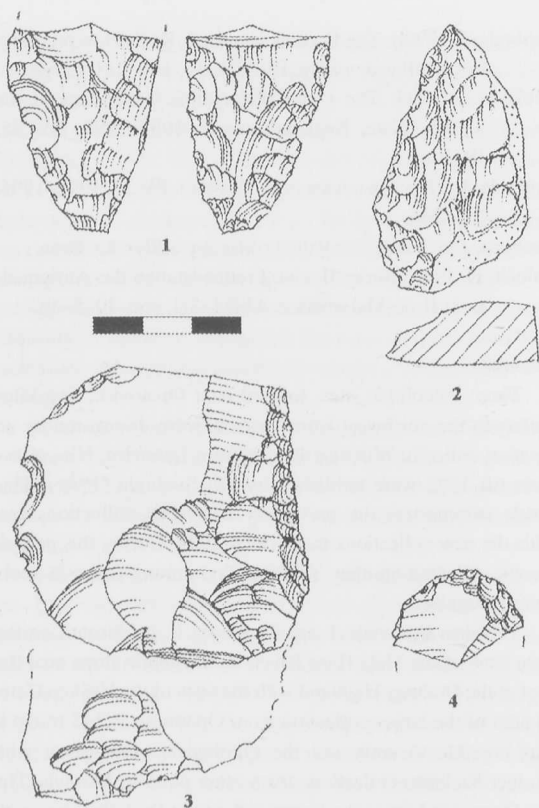
The Opatovice III site is situated on the left bank of the Malá Haná River, on the gentle slope with the view of the Opatovice I and Opatovice II sites, near the outcrops of the Drahaný quartzite. Therefore, it can be classified as a quartzite exploitation site. The quartzite artifacts prevail in the collection. The cultural classification of these sites is uncertain in consideration of small number of tools in the collection.

PŘEROV (k. ú. Předmostí u Přerova, okr. Přerov)

Předmostí. Střední paleolit, mladý paleolit. Doplňující revize materiálu. Uložení: Městské muzeum Varnsdorf.

Z hlediska historie moravské paleoetnologie by jistě nebylo bez zajímavosti sledovat soustavněji rozptyl materiálu z klasické lokality v Předmostí do různých sbírek v českých zemích, v Evropě i v USA. Doplňujícím zjištěním, za něž děkuji Vladimíru Pešovi, je existence sbírky této provenience v severočeském Varnsdorfu. Získání souboru pro zdejší muzeum se spojuje se sběratelskou činností ing. E. Pilze.

Erwin Pilz se narodil 13.4. 1896 ve Varnsdorfu a zemřel 27.2.1962 v Halle. Působil jako chemik v Ústí nad Labem, v Třebíči, ve Varnsdorfu a jinde a v letech 1922–1926 získal titul inženýra chemie na Technické fakultě MU v Brně. Jako invalidní důchodce již v roce 1928 práci v chemických laboratořích opustil, aby se více věnoval svým osobním zájmům – meteorologii, geologii a archeologii. Roku 1936 se stal kustosdem městského muzea v Podmoklech, odkud počátkem roku 1939 přešel do nově zřizovaného vlastivědného muzea

Obr. 29. Přerov-Předmostí. Sběrka Městského muzea Varnsdorf. Ukázky artefaktů. Přerov-Předmostí. Coll. Městské muzeum Varnsdorf. Selected artifacts.

v rodném Varnsdorfu. Po odsunu do severního Saska v roce 1946 nadále působil při tamních archeologických výzkumech.

Soubor, uložený dnes v několika krabicích spíše podle velikosti, zahrnuje převážně štípanou industrii, dále kamenné pseudoartefakty a valouny, jednotlivé kostěné artefakty a paleontologický materiál (mamut – zlomky stoliček, klů, obratel; ojediněle nosorožec).

Kamenná industrie (celkem 100 ks) je vyrobena převážně z pazourku, ojediněle z jiných surovin (červený radiolarit, křemen). Zahrnuje nejen běžné čepele a úštěpy, ale relativně vysoký počet jader a mikrojadér, několik škradel, drásadel a ojediněle vrtáky a retušované čepele. Z výraznějších typů zde zobrazují zlomek listovitého hrotu z nepatinovaného pazourku (obr. 29:1), silně eolizovaný, stupňovitě retušovaný nůž s korovým hřbetem z křemene (obr. 29:2), boční drásadlo kombinované s odštěpovačem z červeného radiolaritu (obr. 29:3) a jednu z hlavic škradel z patinovaného pazourku (obr. 29:4). Typologicky se artefakty hlásí nejen k dominantnímu mladopaleolitickému (gravettskému) osídlení Předmostí, ale i k střednímu paleolitu (taubachien). Toto složení rámcově odpovídá stavu těžby spráše ve 20.–30. letech 20. století, neboť takto smíšený materiál dvou základních komponent odtud v téže době získával i K. Absolon.

Celkově lze pozorovat jistou – snad záměrnou – snahu o reprezentativní selekci předmětů. I když převážná většina

evidentně pochází z Předmostí, paleolitický soubor se zřejmě během svého uložení rozšířil o intruze cizorodého charakteru.

Jiří A. Svoboda, AÚ AV ČR Brno

Literatura

Němec, J. 2001: Průkopník severočeské archeologie ing. Erwin Pilz. Děčinské vlastivědné zprávy 11/2, 30–34.

Resumé

An assemblage of Middle and Upper Paleolithic artifacts, pseudoartefacts, and osteological material from the classical Moravian site of Předmostí has reached as far as the Municipal museum at Varnsdorf (North Bohemia), probably as a result of collecting activities of Erwin Pilz during the 1920's–1930's.

RAČICE-PÍSTOVICE (okr. Vyškov)

Račice-Pístovice I „Zádvorčí“. Epigravettien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Na katastru této obce sbírá v posledních 20 letech štípanou industrii amatérský sběratel pan Miroslav Daněk. Na základě jeho sběrů od roku 1992 vznikl tento článek. Starší sběry Miroslava Daňky byly popsány J. Svobodou (1994). Popisované artefakty jsou uloženy v pobočce AÚ AV ČR Brno v Dolních Věstonicích.

Lokalita leží v suché depresi spojující údolí Drnovky a Rakovecké údolí v nadmořské výšce 330–340 metrů. Dřívější nálezy křemencové a pazourkové industrie posbírané amatérským sběratelem Miroslavem Daňkem z Drnovic (Svoboda 1989) byly v letech 1988–1992 obohaceny fragmenty malého kýlovitého škrabadla, rydla na zlomené čepele a částečně retušovaného křemencového úštěpu (Svoboda 1994; 28).

Po roce 1994 obohatil M. Daněk kolekci z této lokality o dalších 18 atefaktů. V souboru jednoznačně převažují zlomky debitáže a suroviny (15 ks). Zajímavý je nález dvou jader. První z nich je křemencové jádro globulárního tvaru, druhé je ploché jádro z místního rohovce. Kolekci doplňuje místně retušovaný křemencový úštěp.

Jako surovina je zde nejčastěji použit drahanský křemene (11 ks), dále místní rohovce (5 ks) a dva artefakty byly vyrobeny z křemene. Celkově se jedná o poměrně málo kvalitní suroviny.

Kulturně řadí J. Svoboda (1994) štípanou industrii z této lokality do epigravettienu, a to také na základě polohy lokality v chráněné suché depresi mezi údolními Rakovce a Drnovky – krajinný typ B2 (Svoboda a kol. 2002: 32). Soubor štípané industrie posbírané po roce 1994 není bohužel tak velký, aby umožňoval jistější závěry.

Račice-Pístovice II „Za hřbitovem“. Epigravettien. Sídliště. Povrchový průzkum.

Naleziště se nachází na pravé straně Rakoveckého údolí v nadmořské výšce 350–390 metrů na poli nad pístovickým hřbitovem. Před rokem 1988 zde našel Miroslav Daněk křemencové nástroje. Mezi léty 1988–1992 bylo nasbíráno dalších 85 artefaktů. Ze 47 % byly vyrobeny ze severských silicítů, 27 % bylo z křemene, 12 % ze spongolitu, 12 % z moravských jurských rohovců, 1 % z křemene a 1 % z radiolaritu.